
Kutatás az ökológiai lábnyom ismertségéről

Fenntarthatósági
Füzetek 3.

CG & PARTNERS
KUTATÓ ÉS TANÁCSADÓ KFT.

Az összegzést készítette: Huller Beáta, Bodor Brigitta

Szerkesztette: Dr. Szigeti Cecília

www.cgpartners.hu

ISBN 978-963-88804-1-3

ISSN 2061-6007

A kiadványt a Széchenyi István Egyetem hallgatói számára oktatási segédletként készítettük. A kiadvány piaci forgalomba nem kerül, jövedelemszerző célt nem szolgál, tartalma a CG & Partners Kutató és Tanácsadó Kft. véleményét tükrözi és nem tekinthető az érintett szervezetek hivatalos állásfoglalásának.

Bevezetés

Cégünk fő profilja a fenntarthatóság különböző dimenzióinak kutatása, partnerként közreműködtünk számos ökológiai lábnyommal, megtérülő környezetvédelmi beruházásokkal, fenntarthatósági jelentésekkel kapcsolatos kutatásban. Jövedelemszerző tevékenységünk mellett ismereteinket megosztjuk a felsőoktatás hallgatóival is, bevonva őket kutatási munkánkba.

Kiadványunk harmadik eleme a Fenntarthatósági Füzetek című sorozatunknak, mely a fontosabb, a szakmai irodalomból jelenleg hiányzó témákról tartalmaz rövid összefoglalásokat.

Célunk, hogy a hallgatók és más érdeklődő olvasók a fenntarthatóság kutatásának fontosabb eredményeit megismerhessék, hivatkozások alapján hozzáférhessenek az eredeti anyagokhoz, saját kutatásaikhoz, szakdolgozatukhoz jó kiindulópontot találjanak, olyan megközelítésekkel találkozzanak, amelyek gondolkodásra ösztönöznek.

„Haladó olvasóknak” szánjuk kiadványainkat, akik már ismerik a szakterület alapfogalmait, ha egyetemisták, akkor eredményesen teljesítették az alapozó kurzusokat. A szakirodalomban általánosan ismert fogalmakat ezért nem magyarázzuk, feltételezzük ezek ismeretét.

Fenntarthatósági Füzetek című sorozatunk harmadik kiadványa egy kérdőíves felmérés eredményeit mutatja be, melynek során az egyes gazdasági/környezeti mutatók ismertségét vizsgáltuk meg, ezen belül kiemelten kezelve az ökológiai lábnyomot illetve a vele szemben támasztott követelményeket.

Kérjük, ha kinyomtatja a kiadványt, azt a lehető legkisebb környezetterheléssel tegye, ezért javasoljuk az újrahasznosított papír használatát, valamint a kétoldalas nyomtatást. Ha már nincs szüksége kiadványunkra, adja tovább barátainak.

Összefoglaló a kérdőíves felmérés eredményéről

A CG & Partners Kutató és Tanácsadó Kft. által 2009 novembere és 2010 februárja között készített kérdőíves felmérés a gazdasági/környezeti mutatók, ezen belül különösen az ökológiai lábnyom ismertségét vizsgálta a lakosság körében. Bár a több mint 300 kitöltő között többnyire egyetemi oktatókkal/hallgatókkal találkozhattunk, akik tanulmányaik során valamilyen formában már kapcsolatba kerültek ezekkel a mutatókkal, ennek ellenére a kiértékelést követően érdekes eredmények születtek.

A kitöltőket arról is kérdeztük, hogy szerintük az egyes gazdasági szereplők milyen mértékben veszik figyelembe döntéseik során a környezeti szempontokat. A kitöltőket megkérdeztük, hogy szerintük mennyire környezettudatos családjuk/barátaik, saját munkahelyük/iskolájuk, a magyar kkv szektor, Magyarország illetve a világ vezető vállalatai, a hazai illetve külföldi politikai vezetők, a magyar társadalom, a tudósok illetve az egész emberiség.

Az eredmények azt mutatják, hogy közeli ismerőseinket környezettudatosnak gondoljuk, közvetlen környezetünk szemléletmódjáról jóval pozitívabb kép alakult ki bennünk. Ellenpéldaként a politikai döntéshozókról úgy vélekedünk, hogy egyáltalán nem figyelnek a környezeti szempontokra döntéseik meghozatala során, ami a politikával, különösen a vizsgált időszakban a magyar politikai döntéshozókkal szembeni bizalmatlanságnak tudható be. Az elvárások ezen szempontok figyelembe vétele esetén – ahogy arra számítani is lehetett – a tudósokat tekintve a legmagasabbak, feljük alakult ki leginkább az a bizalmi fok, hogy valóban foglalkoznak a környezeti kérdésekkel, náluk jelenik meg a legkevésbé a „csak formálisan veszik figyelembe” kijelentés. Az egész emberiséget figyelembe véve jelenik meg leginkább az általánosítás hiánya, számottevő az egyéni különbségek említése. A magyar társadalmat tekintve összességében elég negatív a megítélés, a kitöltők véleménye szerint a magyarok egyáltalán nem tartják fontosnak a környezeti kérdéseket.

A gazdasági/környezeti mutatók közül a GDP különböző módosított változatainak, helyettesítőinek: az ISEW (Index of Sustainable Economic Welfare), GPI (Genuine Progress Indicator), NEW (Net Economic Welfare), MEW (Measure of Economic Welfare), ECO21 és ökológiai lábnyom mutatóknak az ismertségére kérdeztünk rá. Itt azt tapasztalhatjuk, hogy a válaszadók legjobban az ökológiai lábnyomot illetve a GPI-t ismerik, a többi mutató mindegyikénél a válaszadóknak

csupán egynegyed része ismeri vagy saját bevallása szerint legalább hallott róluk. Minden kérdésnél volt olyan válaszadó, aki gyanakodott a kérdés becsapósságát illetően, és a „szerintem ez nem mutató” választ jelölte meg. Ahogy az eredményekből is látszik, nagyon kevesen vannak tisztában ezekkel az alapvető mutatókkal még az egyetemisták körében is, a környezetvédelmi ismeretek bővítése a lakosság körében jelentős javításra szorul.

Ahogy az előző kérdéskörben már megtapasztalhattuk, az ökológiai lábnyom ismerete tekinthető a legjobbnak a gazdasági/környezeti indikátorok közül, a válaszadók csaknem fele nyilatkozott úgy, hogy teljes mértékben ismeri. Ellentmondásos viszont, hogy a honnan ismeri kérdés esetén mindössze 12-13% volt azoknak a száma, akik saját bevallásuk szerint nem hallottak még róla, tehát csak a fele az előzőekben tapasztaltak. Ahogy várható is volt, a válaszadók nagy része az iskolában hallott az ökológiai lábnyom létezéséről, de elterjedtségét mutatja, hogy sokan szereztek róla tudomást az újságokból, televízióból.

Az ökológiai lábnyom bevezetése, melyet az Európai Bizottság is szorgalmaz, számos veszélyforrást rejt magában. A megkérdezettek elsősorban attól félnek, hogy ez a környezeti mutató is a lobbierdekek érvényesítésének eszközévé válik, valamint reálisan tekintenek a vele járó plusz adminisztratív teherre és többletköltségre, mely a számításával jár.

A kérdőív kitért az egyes országok ökológiai lábnyomára is. A válaszadók jól tudták, hogy a felsoroltak (Ghana, Belgium, Magyarország, Egyesület Arab Emírségek, Japán, USA) közül Ghanának van a legkisebb ökológiai lábnyoma (1,6). Bár helyesen a magas ökológiai lábnyommal rendelkező országok közé sorolták az Egyesült Államokat (9,0), azonban a legmagasabb ökolábnyommal bíró Egyesület Arab Emírségeket (10,3) tévesen csak a középmezőnyben helyezték el.

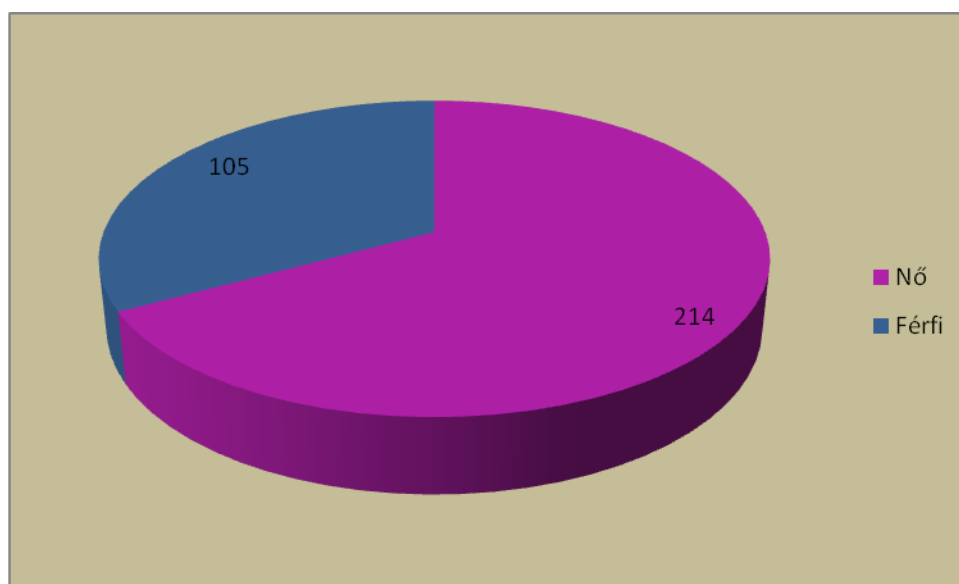
A „Túllövés napja” az a nap, amikor fogyasztásunkkal túllépjük a természet éves teljesítményét. A válaszadók nagy része meg se kísérelte megtippelni ennek a hónapját, viszont a többség helyesen a szeptembert jelölte meg. Azonban magas volt a júniusra tippelők részaránya, amely eléggé pesszimistának mutatja az emberek véleményét környezeti terhelésünkről.

A kérdőív zárásaként a kitöltőknek lehetőségünk volt arra, hogy kinyilvánítsák véleményüket az ökológiai lábnyom bevezetésének szükségességét vagy szükségtelenségét illetően. Bár nagyrészt pozitívak a visszajelzések, az indokok

elégé sokrétűek. A részletes értékelés a magyarázatokkal együtt Fenntarthatósági Füzetünk következő oldalain olvasható.

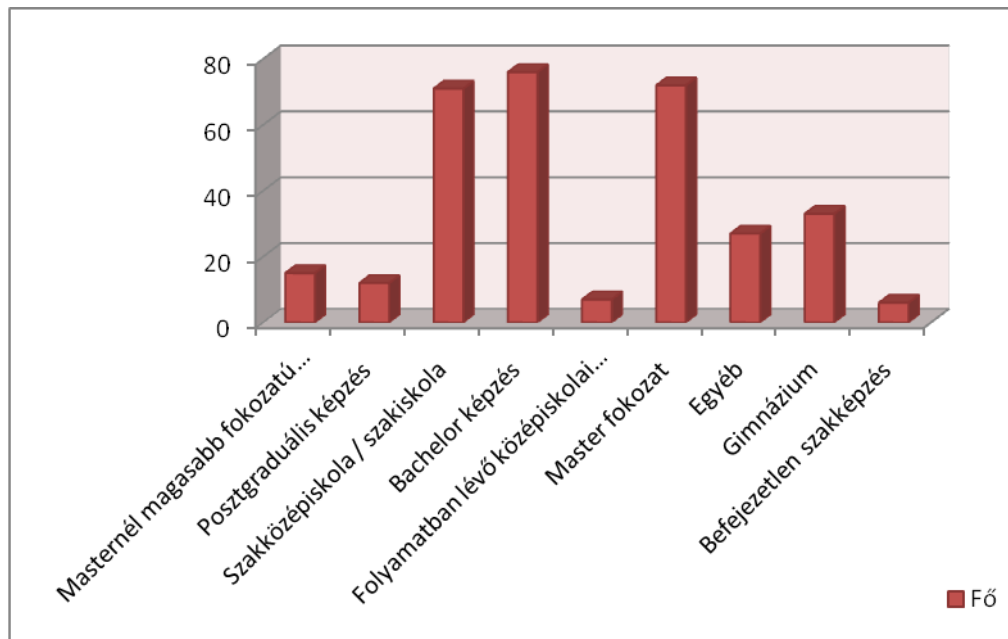
A kérdőívek kitöltése

A kérdőíves megkérdezés időtartama 2010. november 20. és február 10. között zajlott. A kérdőíveket a CG & Partners Kutató és Tanácsadó Kft. honlapján (www.cgpartners.hu) keresztül juttattuk el a kitöltőkhöz, így a minta abból a szempontból biztosan nem reprezentatív, hogy kizárólag az aktív internet felhasználókat tartalmazza. A megkérdezettek száma 319 fő volt, melyek közül 214 nő és 105 férfi volt. A válaszadók életkora széles skálán mozog, ugyanis 15-től 80 éves korig töltötték ki a kérdőívet.

1. ábra: Kitöltők neme

A válaszadók köre iskolai végzettségüket tekintve is sokszínűnek mondható, ugyanis a legtöbben Bachelor (76 fő), Master (72 fő) és szakközépiskolai (71 fő) képzésben vettek részt. A válaszadók közül 33 fő gimnáziumi végzettséggel rendelkezik, 15 fő Masternél magasabb fokozatú képzésben és 12 fő posztgraduális képzésben vett részt. Heten még középiskolai tanulmányaikat folytatják, hatan pedig befejezetlen szakképzéssel rendelkeznek. A kérdőívet kitöltők közül 27 fő az egyéb kategóriát jelölte meg iskolai végzettségénél.

2. ábra. Kitöltők iskolai végzettsége

Ahogy azt az alábbi táblázat is mutatja, megkérdezetteink nagyon sok területen dolgoznak, melyek közül a legtöbben az egyéb kategóriát (78 fő), az oktatás/tudomány (49 fő) illetve a marketing/reklám (21 fő) területét jelölték meg.

A válaszadók környezettudatossága

A megkérdezetteknek először arra a kérdésre kellett választ adniuk, hogy mennyire tartják magukat környezettudatosnak. A választ egy hétfokozatú Likert skálán kellett jelölniük. Az eredményekből látszik, hogy a válaszadók nagy többsége inkább környezettudatosnak tartja magát, azonban közel 16%-uk tagadó választ jelölt e kérdésnél. A megkérdezettek válaszainak átlaga 4,63 volt, amely azt jelenti, hogy a többség éppen a határon fekszik a környezettudatosságot illetően.

A megkérdezettek jelentős hányada, azaz 272 fő ért egyet azzal az állítással, hogy egy vállalkozás lehet egyszerre gazdaságilag sikeres és a környezete iránt felelős. A többiek erre a kérdésre is tagadó válasszal feleltek. A kitöltők válaszainak átlaga 5,68, amely a pozitív válaszok többségét mutatja.

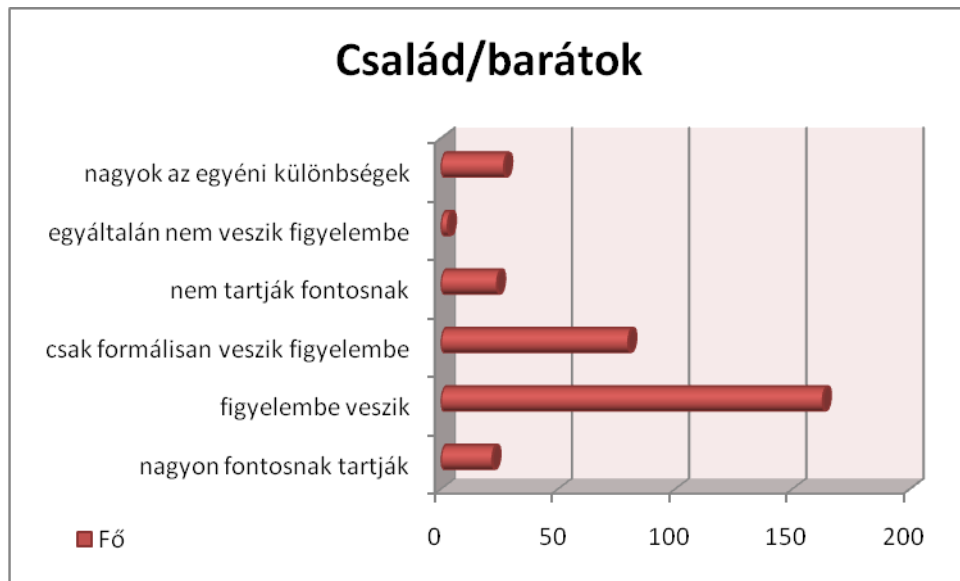
Kissé negatívabb képet mutat a megkérdezettek arra a kérdésre adott válasza, amely a következő volt: „Véleménye szerint összeegyeztethető a GDP növekedése és a környezeti állapot javítása?” A megkérdezettek válaszainak átlaga itt csupán 4,97 volt, amely azt jelenti, hogy a 319 válaszadó közül 209 határozottan pozitív, 47 fő határozottan negatív válasszal élt, míg 63 fő semlegesén ítélt.

Környezetvédelmi szempontok a döntések során

A kérdőív következő nagyobb egységében azt kutattuk, hogy a válaszadók szerint a környezeti/környezetvédelmi szempontok milyen szerepet töltenek be az egyes gazdasági szereplők döntéseiben. A kérdések:

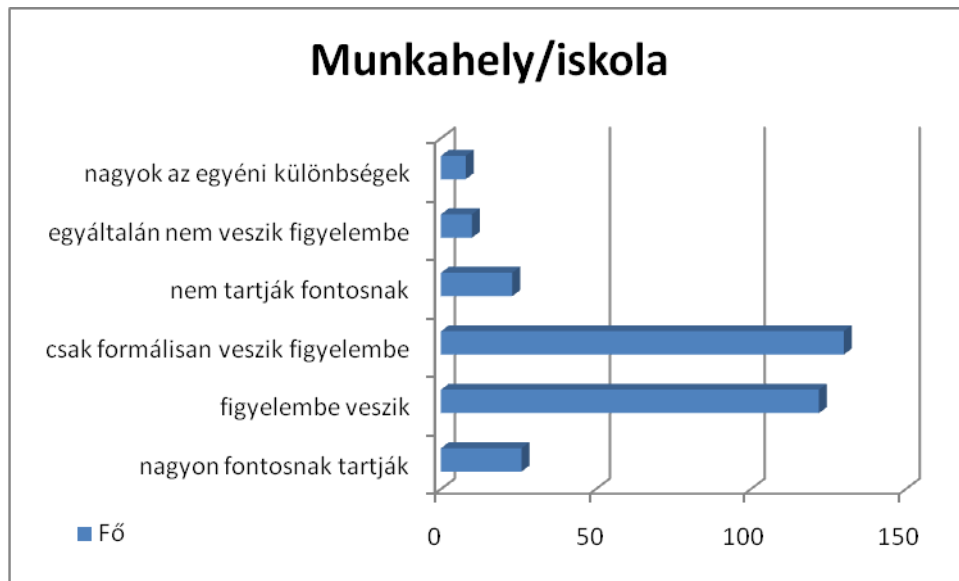
- a válaszadók családjára/barátaira,
- a válaszadók munkahelyére/iskolájára,
- a magyar kkv szektorra,
- a magyarországi nagyvállalatok vezetőire,
- a világ vezető vállalataira,
- a magyar politikai döntéshozókra,
- a világ politikai vezetőire,
- a magyar társadalomra,
- a tudósokra,
- az emberiségre vonatkoztak.

A kérdéscsoport első kérdése tehát arra irányult, hogy a válaszadók szerint családjuk/barátaik döntéseiben a környezeti/környezetvédelmi szempontok milyen szerepet töltenek be. Ahogy az alábbi ábra is mutatja, a válaszadók jelentős hányada, több mint 50%-a (163 fő) szerint családjuk illetve barátaik döntéseik során figyelembe veszik a környezeti szempontokat. A megkérdezettek 25,1%-a (80 fő) szerint csupán formálisan veszik figyelembe őket, míg 7,5%-uk (24 fő) gondolja úgy, hogy nem tartják fontosnak. A válaszadók 6,9%-a (22 fő) van azon a véleményen, hogy családjuk és barátaik nagyon fontosnak tartják a környezeti szempontokat. A jövőben ezen személyek számát feltétlenül növelni kellene. A kérdőívet kitöltők 8,5%-a (27 fő) nyilatkozott úgy, hogy nagyok az egyéni különbségek e kérdést illetően. Szerencsére csupán a válaszadók 0,9%-a, azaz 3 fő szerint egyáltalán nem veszik figyelembe őket.

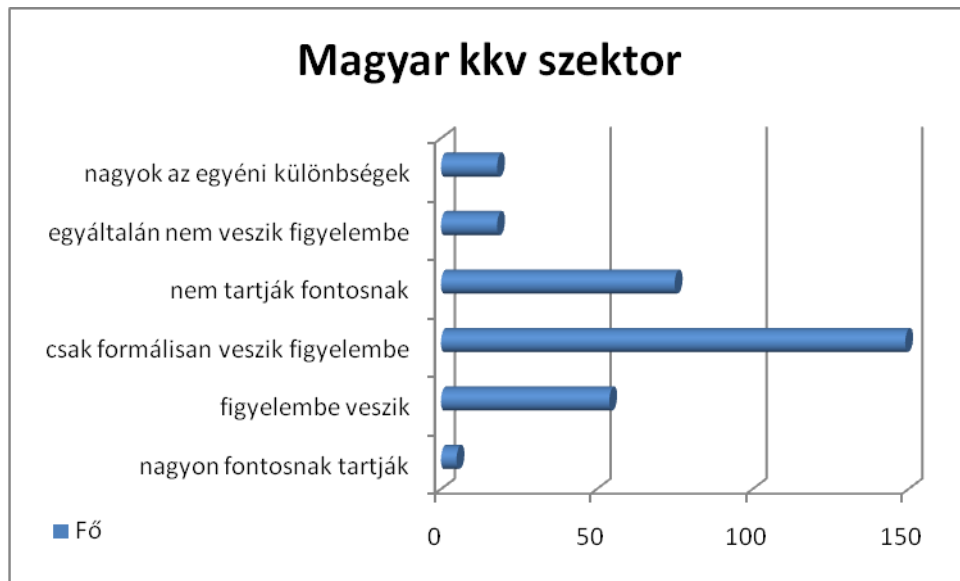
3. ábra: Környezeti szempontok szerepe a család/barátok döntéseiben

A kérdéskör második kérdése azt kutatta, hogy a válaszadók szerint iskolájuk/munkahelyük döntéseiben milyen szerepet töltenek be a környezeti/környezetvédelmi szempontok. A válaszokat illetően viszonylag éles verseny bontakozott ki, ugyanis csupán kisebb különbséggel ugyanannyian jelölték be a „csak formálisan veszik figyelembe” és a „figyelembe veszik” állítást. Az előbbi 130-an, az utóbbit 122-en választották. A válaszadók 21%-a jelölte meg csupán a többi válaszlehetőség valamelyikét: 26 fő véleménye szerint iskolájuk/munkahelyük nagyon fontosnak tartja a környezeti/környezetvédelmi szempontokat, 23 fő szerint nem tartják fontosnak, 10 fő vallja azt, hogy egyáltalán nem veszik figyelembe, míg 8 fő van azon a véleményen, hogy nagyon az egyéni különbségek.

4. ábra: Környezeti szempontok szerepe a kitöltő iskolájának/munkahelyének döntéseiben

A következő kérdés a válaszadók azon véleményére irányult, mely szerint a magyar kkv szektor döntéseiben milyen szerepet játszanak a környezeti szempontok. A válaszlehetőségek közül kiemelkedően sokan jelölték be (149 fő) „a csak formálisan veszik figyelembe” választ, amely azt tükrözi, hogy a válaszadók nincsenek igazán jó véleménnyel a magyar kkv szektor környezetvédelmi döntéseit illetően. A megkérdezettek közül 75 fő szerint a kkv szektor nem tartja fontosnak a környezeti szempontokat. Ezzel szemben 54 fő állítja azt, hogy figyelembe veszik. Egyenlő szavazatot kapott az „egyáltalán nem veszik figyelembe” és a „nagyok az egyéni különbségek” kategória, mindkettőre 18-18 fő szavazott. A válaszadók közül csupán öten gondolják úgy, hogy a hazai kkv szektor nagyon fontosnak tartja a környezeti szempontokat. A kapott eredmények arról árulkodnak, hogy a magyar kis- és középvállalkozások megítélése a környezeti szempontokat illetően elég rossz, ezen a jövőben feltétlenül javítani kell.

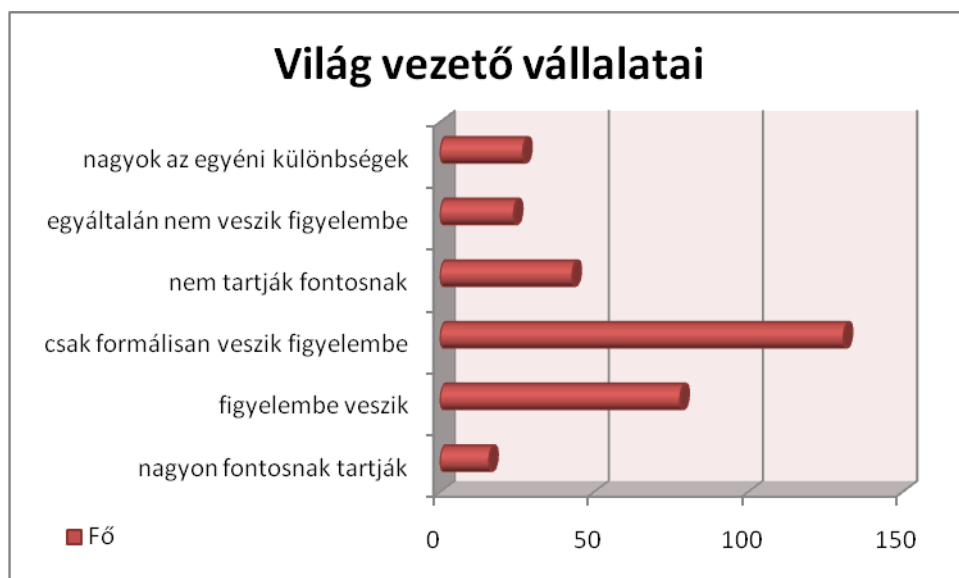
5. ábra: Környezeti szempontok szerepe a magyar kkv szektor döntéseiben

A következőkben a válaszadók véleményét kérdeztük a magyarországi nagyvállalatok vezetőire vonatkozóan. A kapott eredmények szinte teljesen leképezik a válaszadók kkv szektort illető véleményét: a 319 megkérdezett közül 141 fő szerint ők is csak formálisan veszik figyelembe a környezeti szempontokat. 78 fő van azon az állásponton, hogy a nagyvállalatok vezetői nem tartják fontosnak a környezeti aspektusokat, míg 54-en gondolják azt, hogy figyelembe veszik. A válaszadók közül 25 főnek az a véleménye, hogy e kérdést illetően nagyok az egyéni különbségek. 13 fő szerint a hazai nagyvállalatok vezetői egyáltalán nem veszik figyelembe a vizsgált szempontokat, ugyanakkor nyolcan ennek éppen ellenkezőjét gondolják, azaz azt, hogy döntéseikben a környezeti szempontok nagyon fontosak.

6. ábra: Környezeti szempontok szerepe a magyar nagyvállalatok vezetőinek döntéseiben

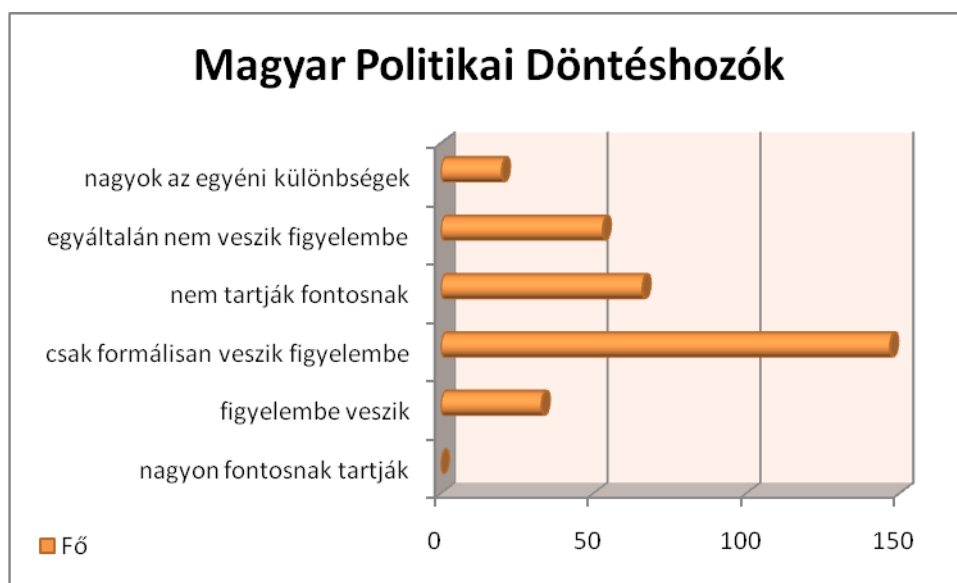
A válaszadók véleménye a világ vezető vállalatait illetően a fentiekhez hasonlóan alakultak. A megkérdezettek 62,1%-a adott negatív választ e kérdésre, ugyanis 131 fő szerint csak formálisan veszik figyelembe a környezeti szempontokat, 43 fő véleménye szerint nem tartják fontosnak, míg 24-en gondolják azt, hogy egyáltalán nem veszik figyelembe. A válaszadók 29,5%-a gondolja azt, hogy figyelembe veszik (78 fő) illetve, hogy nagyon fontosnak tartják (16 fő). 27-en nyilatkoztak úgy, hogy e kérdésben nagyok az egyéni különbségek.

7. ábra: Környezeti szempontok szerepe a világ vezető vállalatainak döntéseiben

A válaszadók véleménye a magyar politikai döntéshozókat illetően is az előzőekhez hasonlóan alakul, ugyanis 147-en válaszolták azt, hogy ők is csak

formálisan veszik figyelembe a környezeti szempontokat. 66 fő véleménye szerint nem tartják fontosnak, míg 53 fő tartja úgy, hogy egyáltalán nem is veszik figyelembe. A válaszadók közül 33-an gondolják úgy, hogy a hazai politikai döntéshozók figyelembe veszik a környezeti szempontokat, míg 20-an vannak azon az állásponton, hogy nagyok az egyéni különbségek. A magyar politikai döntéshozókról a megkérdezettek közül senki nem gondolja azt, hogy nagyon fontosnak tartják a környezeti szempontokat.

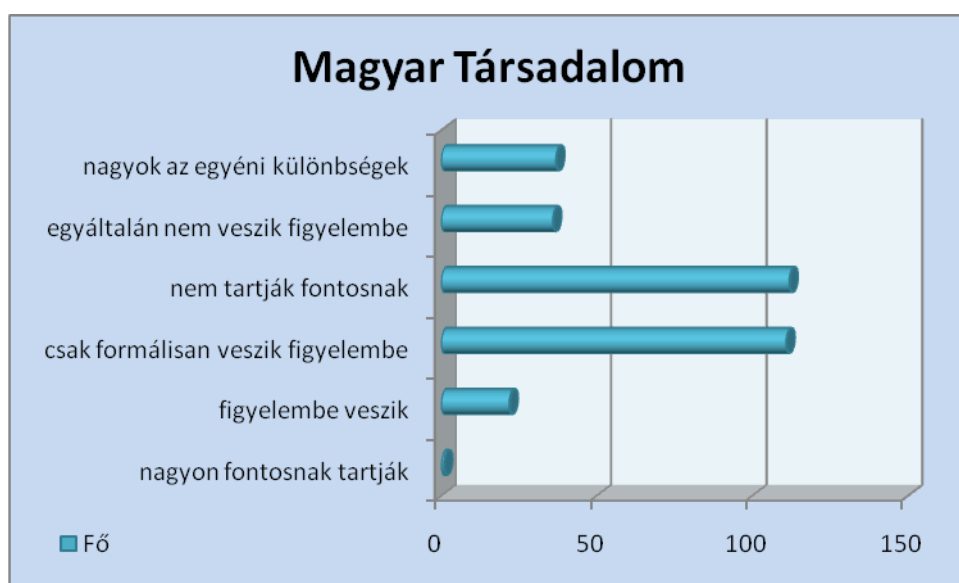
8. ábra: Környezeti szempontok szerepe a magyar politikai döntéshozók döntéseiben

A világ vezető politikusait illetően egy kicsivel jobb a megkérdezettek véleménye, ugyanis róluk csupán 129-en gondolják azt, hogy csak formálisan veszik figyelembe a környezeti szempontokat. A megkérdezettek 27%-a, azaz 86 fő szerint figyelembe veszik a környezeti szempontokat, azonban csupán tízen gondolják azt, hogy nagyon fontosnak tartják. A válaszadók 13,2%-a, azaz 42 fő szerint a világ vezető politikusai nem tartják fontosnak a környezeti szempontokat. Az „egyáltalán nem veszik figyelembe” és a „nagyok az egyéni különbségek” válaszlehetőségeket ugyanannyian választották: mindkettőre 26-26 fő szavazott.

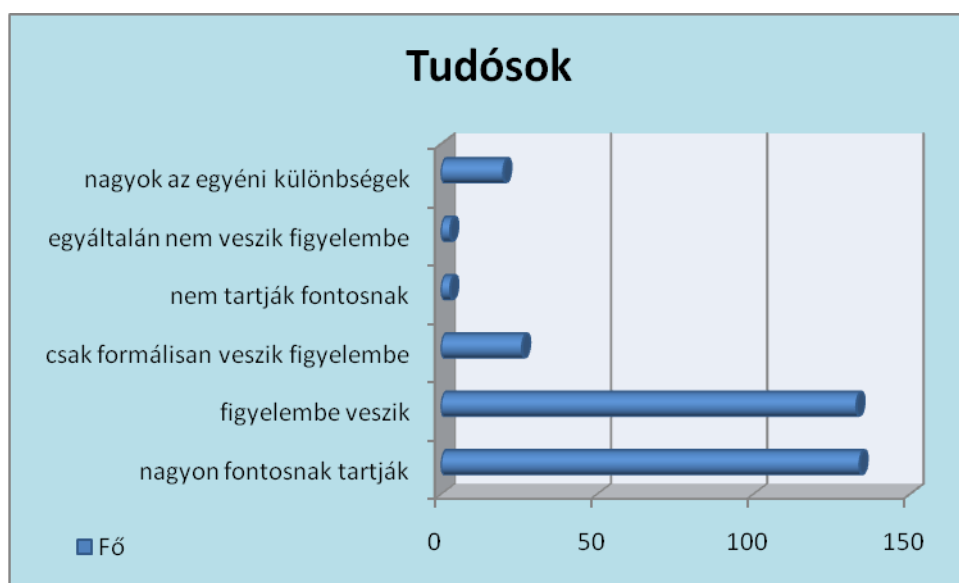
9. ábra: Környezeti szempontok szerepe a világ politikai vezetőinek döntéseiben

A kérdéscsoport következő kérdése a válaszadóknak a magyar társadalommal kapcsolatos véleményét kutatta a környezetvédelemre vonatkozóan. Egy szavazatnyi eltéréssel ugyanannyian gondolják azt, hogy a magyar társadalom csak formálisan veszi figyelembe (111 fő) illetve, hogy nem tartja fontosnak (112 fő) döntéseiben a környezeti szempontokat. 37-en vélekednek úgy, hogy e kérdést illetően nagyok az egyéni különbségek, míg 36 fő szerint társadalmunk egyáltalán nem gondol döntései során a környezetvédelemre. 22-en vallják azt, hogy a magyarok figyelembe veszik a környezeti szempontokat, s csupán egy személy véli azt, hogy nagyon fontosnak tartják.

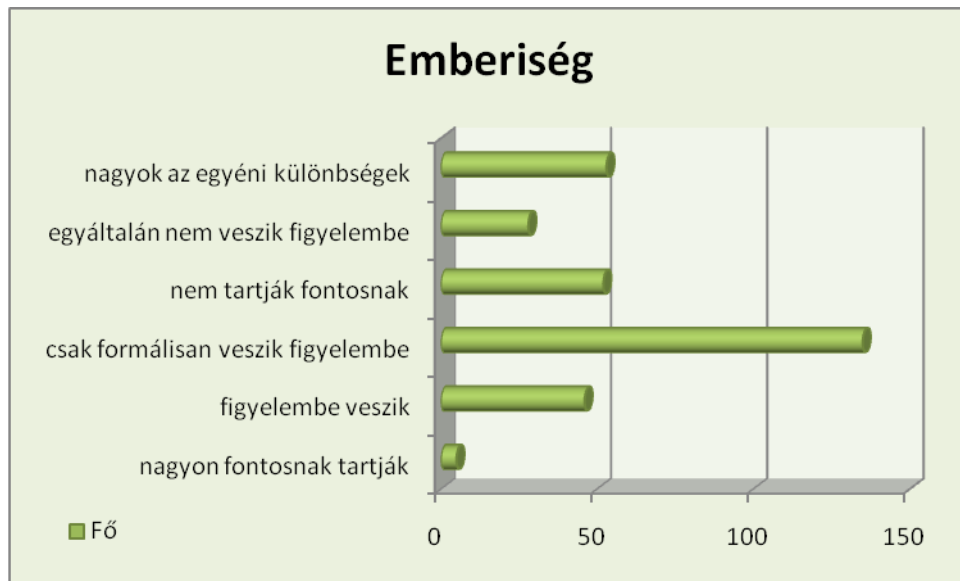
10. ábra: Környezeti szempontok szerepe a magyar társadalom döntéseiben

A megkérdezettek tudósokat illető véleménye már sokkal eltér az előzőekben kapott eredményektől. A válaszadók több mint 80%-a szerint ugyanis ők figyelembe veszik (133 fő) illetve nagyon is fontosnak tartják (134 fő) döntéseik során a környezeti szempontokat. 26 fő vélekedik úgy, hogy a tudósok is csupán formálisan figyelnek a környezetvédelemre, míg 20-an gondolják azt, hogy a tudósok esetében is nagyok az egyéni különbségek. Csupán 3-3 fő gondolja azt, hogy a tudósok nem tartják fontosnak vagy egyáltalán nem veszik figyelembe döntéseik során a környezeti szempontokat.

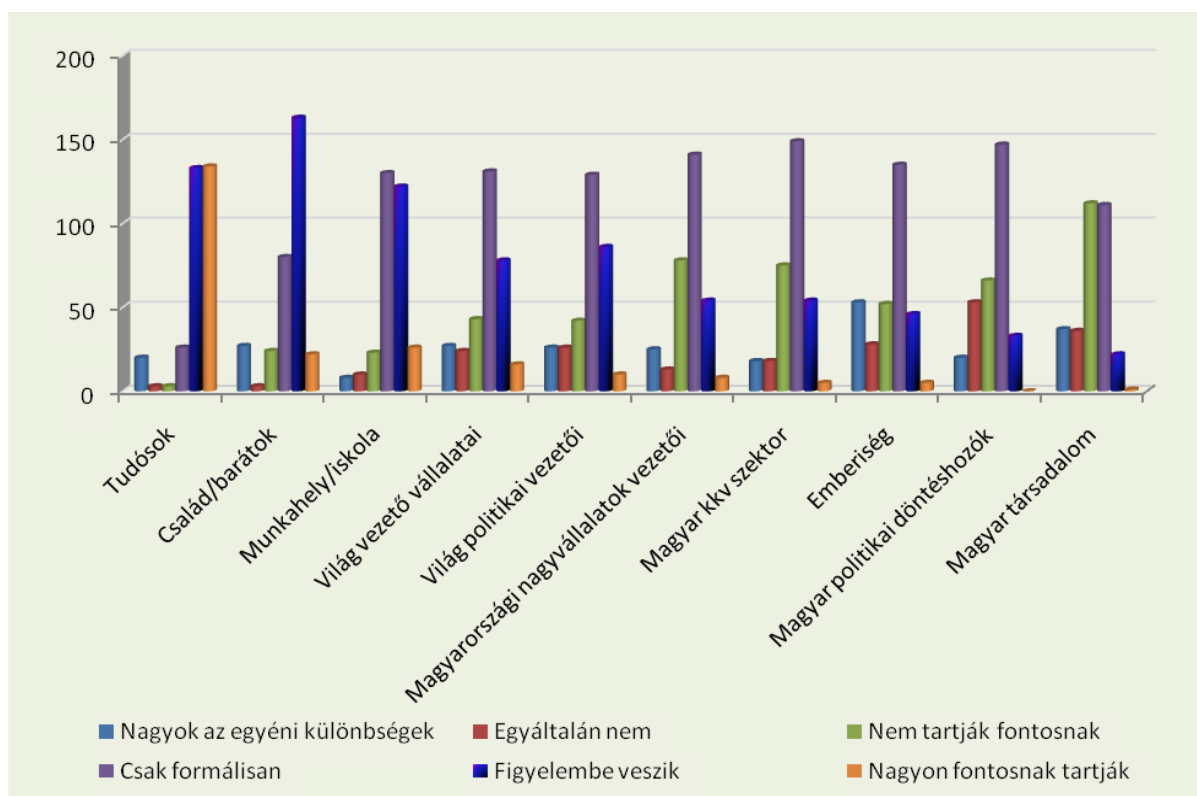
11. ábra: Környezeti szempontok szerepe a tudósok döntéseiben

A megkérdezettek véleménye az egész emberiségre vonatkozóan a fentiek ismeretében már nem okoz nagy meglepetést, ugyanis a többség, azaz 135 fő szerint csak formálisan vesszük figyelembe döntéseink során a környezeti szempontokat. 52 fő szerint az emberiség nem tartja fontosnak, míg 46 fő szerint igenis figyelembe veszik az emberek a környezeti szempontokat. 53-an vélik azt, hogy nagyok az egyéni különbségek ebben a kérdésben. A válaszadók közül 28-an gondolják azt, hogy az emberek egyáltalán nem veszik figyelembe a környezeti szempontokat és ezzel szemben csupán öten gondolják azt, hogy az emberek nagyon fontosnak tartják őket.

12. ábra: környezeti szempontok szerepe az emberiség döntéseiben

A fenti eredmények összesítéséből egyértelműen megállapítható, hogy a megkérdezettek közül a legtöbben családjukról/barátaikról illetve a tudósokról gondolják azt, hogy a leginkább figyelembe veszik döntéseikben a környezeti szempontokat, míg ez a véleményük a magyar társadalmat illetően a legnegatívabb. A válaszadók többsége a magyar politikai döntéshozókról feltételezi azt, hogy a környezeti szempontokra egyáltalán nem figyelnek döntéseik meghozatala során. Érdekes eredmény, hogy az egyes említett csoportok esetén a kérdőívet kitöltők saját családjukról/barátaikról és a tudósokról vélekedik úgy, hogy esetükben érvényesül a „csak formálisan veszik figyelembe” kijelentés a legkevésbé.

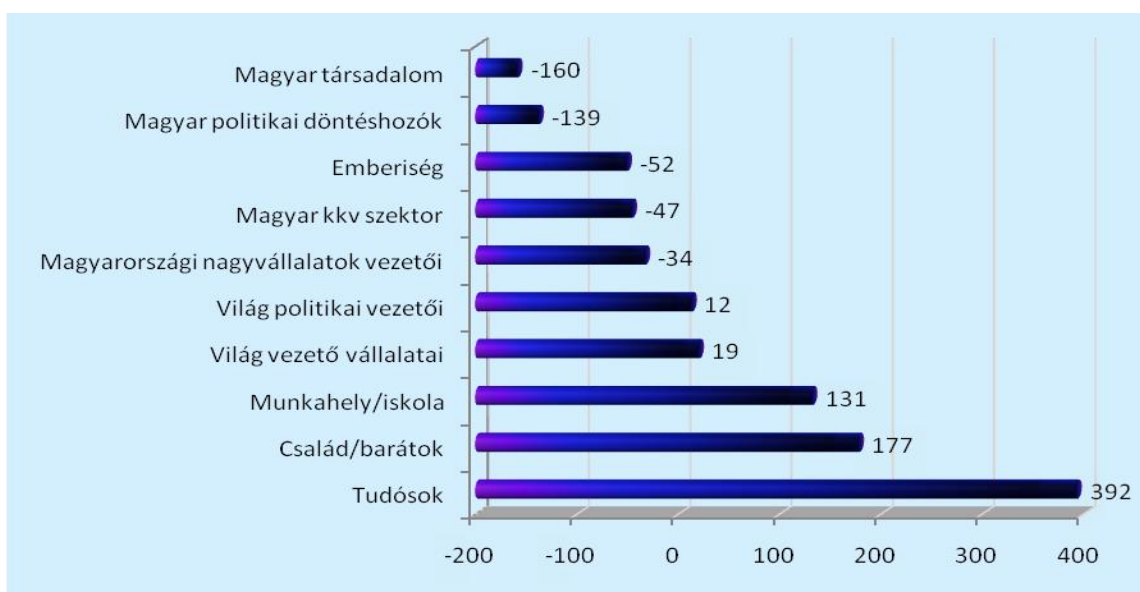
13. ábra: Az egyes csoportok összehasonlítása

Amennyiben az így kapott értékek alapján sorrendbe szeretnénk állítani, hogy a válaszadók szerint kik a legkörnyezettudatosabb társadalmi szereplők, a válaszokat a következő szempontok szerint kategorizálhatjuk be: „nagyok az egyéni különbségek” 0 pont, „egyáltalán nem veszik figyelembe” -2 pont, „nem tartják fontosnak” -1 pont, „csak formálisan veszik figyelembe” 0 pont, „figyelembe veszik” 1 pont, „nagyon fontosnak tartják” 2 pont.

A környezeti szempontok figyelembe vétele	0	(-2)	(-1)	(0)	(1)	(2)	Össz-pontszám
Tudósok	20	3	3	26	133	134	392
Család/barátok	27	3	24	80	163	22	177
Munkahely/iskola	8	10	23	130	122	26	131
Világ vezető vállalatai	27	24	43	131	78	16	19
Világ politikai vezetői	26	26	42	129	86	10	12
Magyarországi nagyvállalatok vezetői	25	13	78	141	54	8	-34
Magyar kkv szektor	18	18	75	149	54	5	-47
Emberiség	53	28	52	135	46	5	-52
Magyar politikai döntéshozók	20	53	66	147	33	0	-139
Magyar társadalom	37	36	112	111	22	1	-160

1. táblázat: A környezeti szempontok figyelembe vétele

Így még szembetűnőbb a korábbiakban már előkerült megállapításaink, mely szerint a lakosság szerint a Tudósok veszik leginkább figyelembe a környezeti kérdéseket döntéshozataluk során, és közvetlen környezetükről, azaz családtagjainkról, barátainkról valamint munkahelyükről, iskolánkról meglehetősen jobb véleménnyel vagyunk környezettudatosságukat illetően. A legrosszabb a vélemény a magyar társadalmat illetve a magyar politikai döntéshozók tekintetében, mely még az emberiségről általánosságban vett véleményt is alul múlja.

14. ábra: A környezeti szempontok figyelembe vétele

A gazdasági/környezeti útmutatók ismertsége

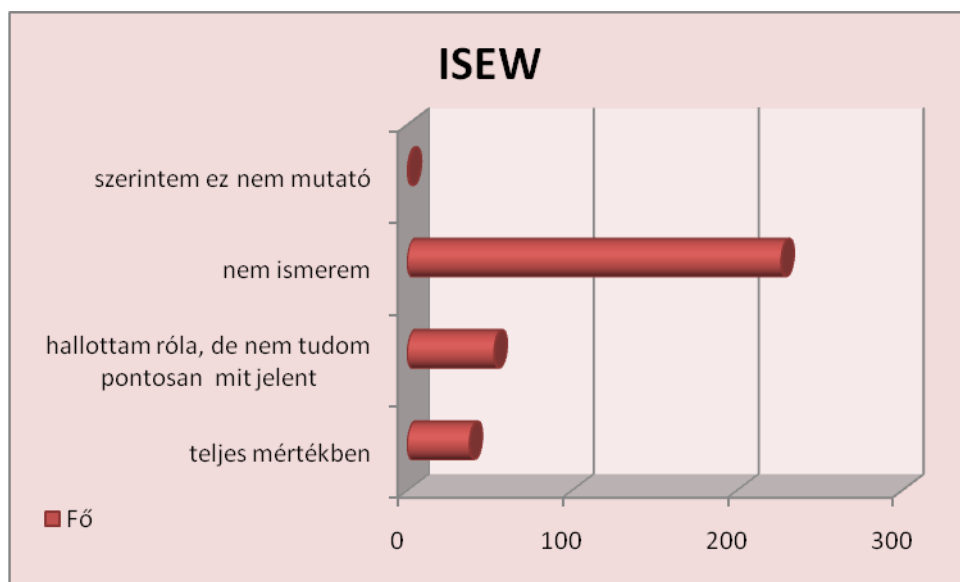
A következő nagyobb kérdéscsoport a válaszadók gazdasági/környezeti útmutatókra vonatkozó ismereteit kutatta, melynek keretében a következő alternatív mutatókra kérdeztünk rá:

- ISEW – Index of Sustainable Economic Welfare, azaz a Fenntartható Gazdasági Jólét Indexe.
 - Az ISEW alapja a lakossági fogyasztás, melyhez a következő tételeket adja hozzá:
 - háztartási munka értéke,
 - a tartós fogyasztási cikkek éves szolgáltatásainak értéke,
 - utak, országutak nyújtotta szolgáltatások értéke,
 - az egészségügyi és oktatási közkiadásokat.

- Ezekből vonják ki aztán a következő tételeket:
 - a tartós fogyasztási cikkek vásárlására fordított éves összeg,
 - a jóléthez hozzá nem járuló egészségügyi és oktatási magánkiadások,
 - az országos szintű reklámkiadások,
 - az ingázás - munkába járás - közvetlen költségei,
 - az urbanizáció költségei,
 - a motorizált közlekedés baleseteinek költsége,
 - a vízszennyezés költségei,
 - a légszennyezés költségei,
 - a zaj okozta károk,
 - a mocsarak és lápok elvesztéséből fakadó károk,
 - a mezőgazdasági területek csökkenéséből fakadó károk,
 - a nem megújítható erőforrások kimerüléséből eredő költségek,
 - a hosszútávú környezeti károk költsége.
- A mutatóhoz legvégül két változó előjelű tételt is hozzászámolnak:
 - a nettó tőkenövekedést, valamint,
 - az ország nettó nemzetközi tőkepozíciójának változását.
- GPI – Genuine Progress Indicator, azaz a Valódi Fejlődés Mutatója, amely az ISEW továbbfejlesztése. A GPI is a személyes fogyasztásból indul ki, melyet a jövedelem-egyenlőtlenségekkel egyenlítenek ki. Ehhez adják hozzá illetve vonják ki azon elemeket, amelyek a különböző társadalmi, környezeti károkat és hasznokat képviselik.
- NEW – Net Economic Welfare, azaz a Gazdasági Jólét Mutató, melyet Samuelson és Nordhaus dolgozott ki. A NEW a környezeti változásokat is megpróbálja magába foglalni, így a szabadidőt, a "csináld magad" munkákat, és a fekete/szürke gazdaságot hozzáadja, a környezeti károkat pedig kivonja a GNP-ből.
- MEW – Measure of Economic Welfare, azaz a gazdasági jólét mércéje, mely a GDP kiegészített változata. Nordhaus és Tobin javasolták a kiszámolását azzal a céllal, hogy a nemzeti jövedelem kiegészítésével olyan mutató hozzanak létre, amely jól tükrözi a gazdasági jólétet.

- ECO21 egy olyan indikátor, mely a terhelés, az állapot és a válasz szempontjából egy-egy számmal jellemzi a környezetet. Előállításuk az előző mutatószámokhoz képest sokkal könnyebb.¹
- Ökológiai Lábnymom azt mutatja meg, hogy az emberek egy csoportja (például: ország, város lakói, vállalat dolgozói) fogyasztásával mekkora részt használ fel a Föld erőforrásaiból. Az ökológiai lábnyom segítségével az egyes életmódok fenntarthatósága könnyen összehasonlítható.²

E kategória első kérdése tehát az ISEW nevű mutatóra vonatkozott, melyet a megkérdezettek többsége 71,2%-a (227 fő) nem ismer. A válaszadók 16,6%-a (53 fő) már hallott róla, de nem tudja pontosan, mit is jelent. A megkérdezettek csupán 11,9%-a, azaz 38 fő nyilatkozott úgy, hogy teljes mértékben ismeri ezt a mutatót.

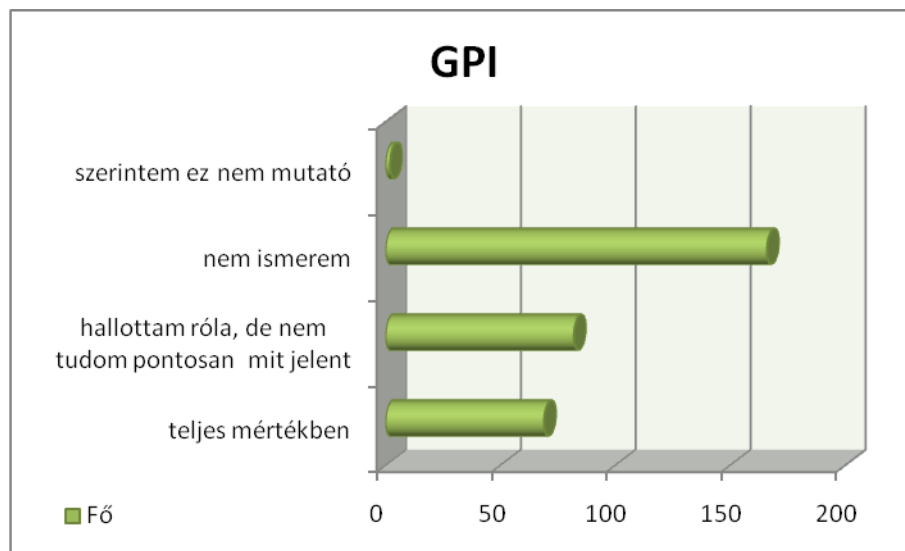

15. ábra: ISEW ismerete

A következő kérdés a GPI mutatóra irányult. A válaszadók több mint fele, 52%-a ezt a mutatót sem ismeri, azonban 25,7%-uk (82 fő) már hallott róla. E mutatót a megkérdezettek kicsivel nagyobb hányada ismeri teljes mértékben (21,6%), mint az ISEW-et. A válaszadók közül két fő szerint a GPI nem mutató.

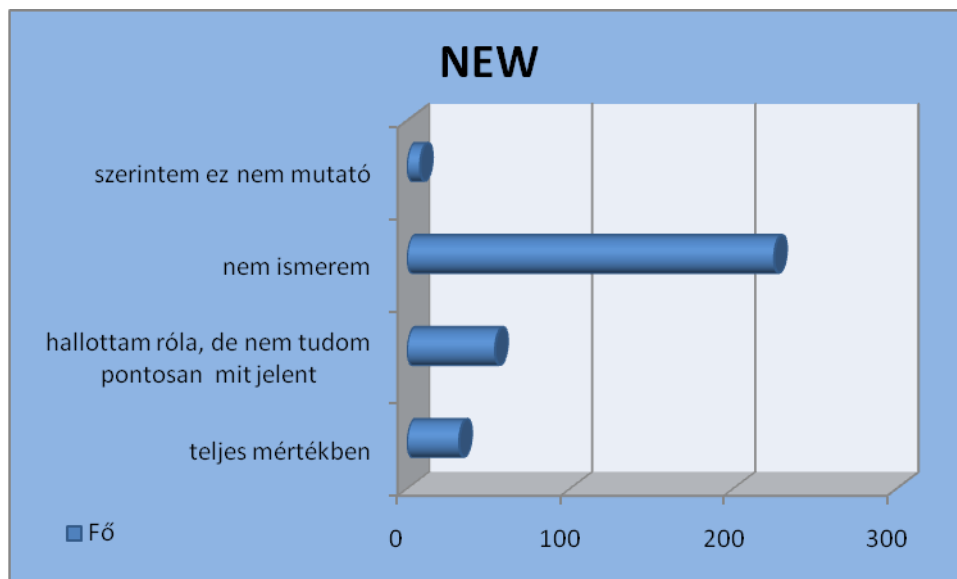
¹ <http://www.dafka.hu/DAFKA%20infokp/adattar/kv.htm>

² www.cgpartners.hu

16. ábra: GPI ismerete

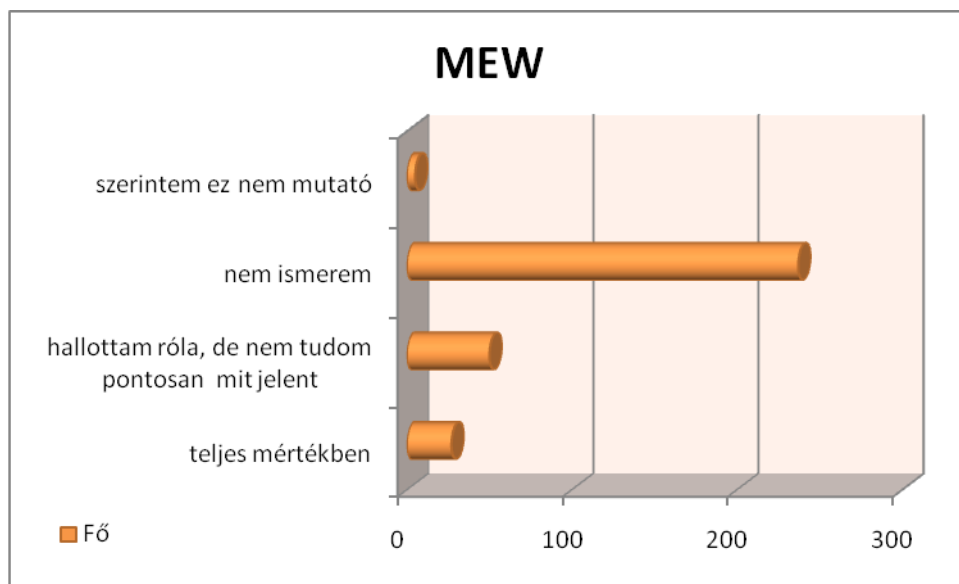
A NEW mutató hasonló eredményeket ért el, mint az ISEW, ugyanis a megkérdezettek több mint 70%-a, azaz 225 fő nem ismeri. 54 fő hallott róla, azonban ők sem tudják, hogy pontosan mit is jelent. A válaszadóknak csupán 10%-a, azaz 32 fő ismeri teljes mértékben ezt a mutatót és nyolcan gondolják azt, hogy a NEW nem is mutató.

17. ábra: NEW ismerete

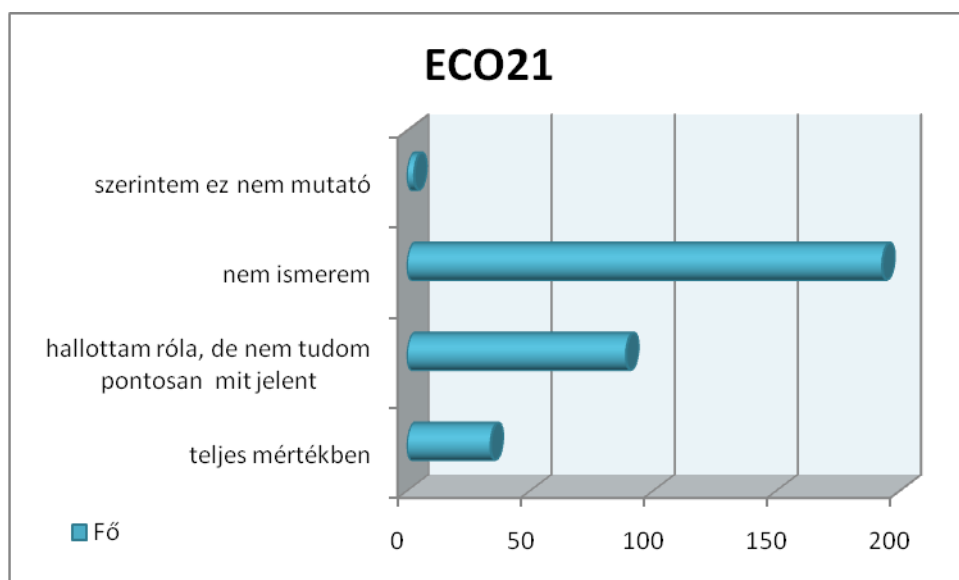
Az előzőekhez hasonló eredmények születtek a MEW-vel kapcsolatban is: a válaszadók 74,3%-a, azaz 237 fő nem ismeri ezt a mutatót. A megkérdezettek 15,7%-a (50 fő) hallott ugyan róla, de pontosan nem tudja, mit jelent. 27

megkérdezett ismeri teljes mértékben e mutatót, s csupán öten válaszolták azt, hogy véleményük szerint a MEW nem mutató.

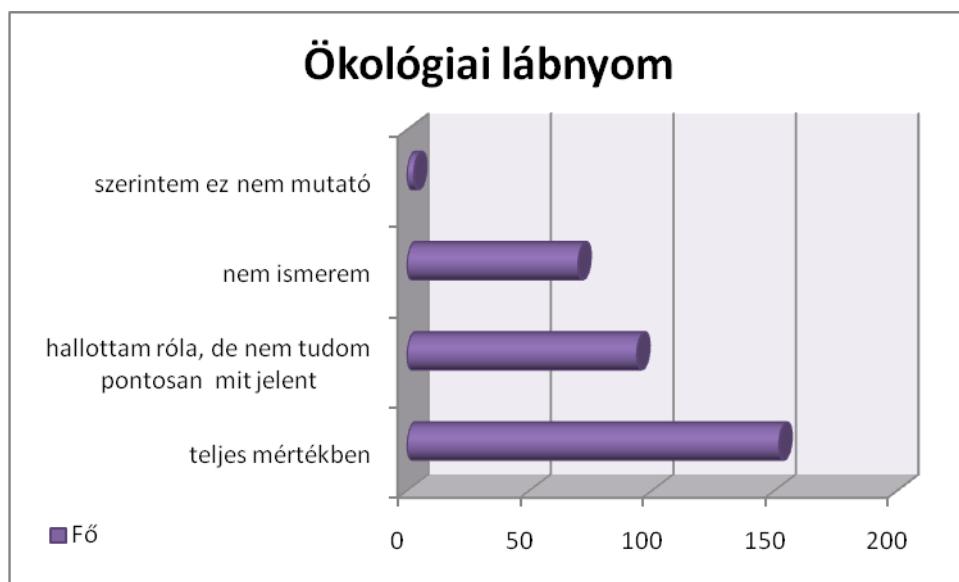
18. ábra: MEW ismerete

Az ECO21-gyel kapcsolatban is az előzőekhez hasonló eredmények születtek, ugyanis a válaszadók több, mint 60%-a nem ismeri e mutatót. A megkérdezettek 27,9%-a már hallott róla, de pontosan nem tudja mit jelent. Akik teljes mértékben ismerik, ők a válaszadók 10,7%-át jelentik. A kérdőívet kitöltők közül hárman vélik úgy, hogy az ECO21 nem is mutatószám.

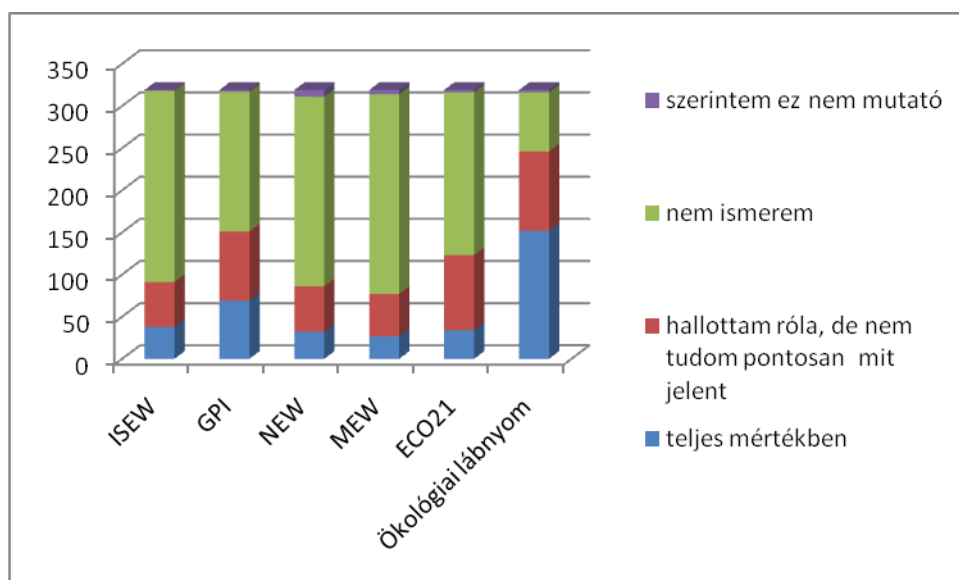
19. ábra: ECO21 ismerete

Az ökológiai lábnyom ismeretével kapcsolatban már sokkal pozitívabb eredményeket kaptunk, ugyanis a válaszadók 47,6%-a, azaz 152 fő nyilatkozott úgy, hogy teljes mértékben ismeri e mutatót. A válaszadók 29,5%-a (94 fő) hallott már róla, de pontosan nem tudja, mit jelent, 21,9%-uk pedig nem is ismeri. Csupán hárman vélik azt, hogy az ökológiai lábnyom nem mutató.

20. ábra: Ökológiai lábnyom ismerete

A fenti mutatók ismeretét összehasonlítva megállapítható, hogy a válaszadók az ökológiai lábnyomot és a GPI-t ismerik a legjobban.

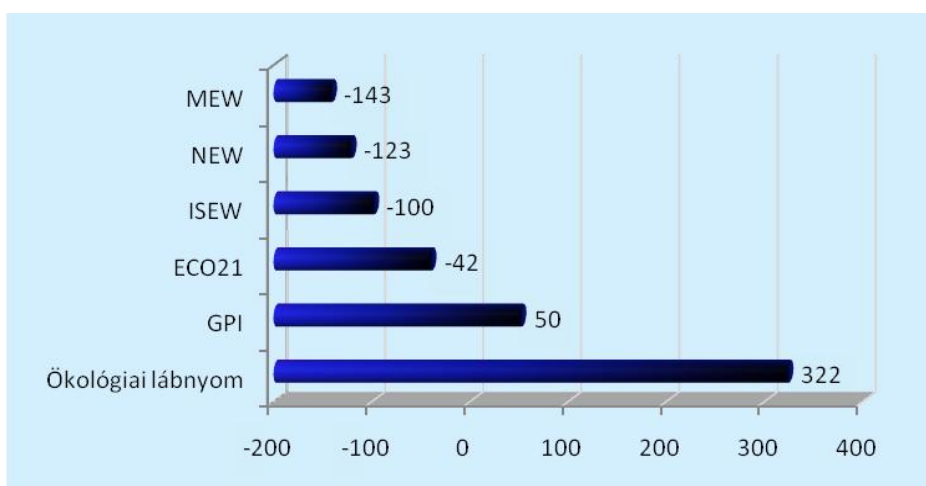
21. ábra: Mutatók összehasonlítása

Amennyiben a kapott válaszokat a környezeti szempontok figyelembe vételéhez hasonlóan pontozni szeretnénk, az így kapott értékek még egyszerűbben összehasonlíthatóvá válnak. A „szerintem ez nem mutató” válasz -2, a „nem ismerem” -1, a „hallottam róla, de nem tudom pontosan mit jelent” 1, a „teljes mértékben” válasz pedig 2 pontot ér.

A gazdasági/ környezeti mutatók ismerete	(-2)	(-1)	(1)	(2)	Össz-pontszám
Ökológiai lábnyom	3	70	94	152	322
GPI	2	166	82	69	50
ECO21	3	193	89	34	-42
ISEW	1	227	53	38	-100
NEW	8	225	54	32	-123
MEW	5	237	50	27	-143

2. táblázat: A környezeti mutatók ismertsége

Az így kapott értékeket összesítve szintén megállapítható, hogy az emberek csak az ökológiai lábnyom mutatót (322 pont) illetve a GPI-t (50 pont) ismerik, míg a többi indikátort (ECO21 -42, ISEW -100, NEW -123, MEW -143) egyáltalán nem, így mind negatív értéket kapott. Érdekes, hogy milyen széles intervallumot ölel fel ez a negatív tartomány, hiszen ezeket a mutatókat például az egyetemi oktatásban együtt kezelik – éppen a nagymértékű hasonlóságuk, összefüggéseik miatt.

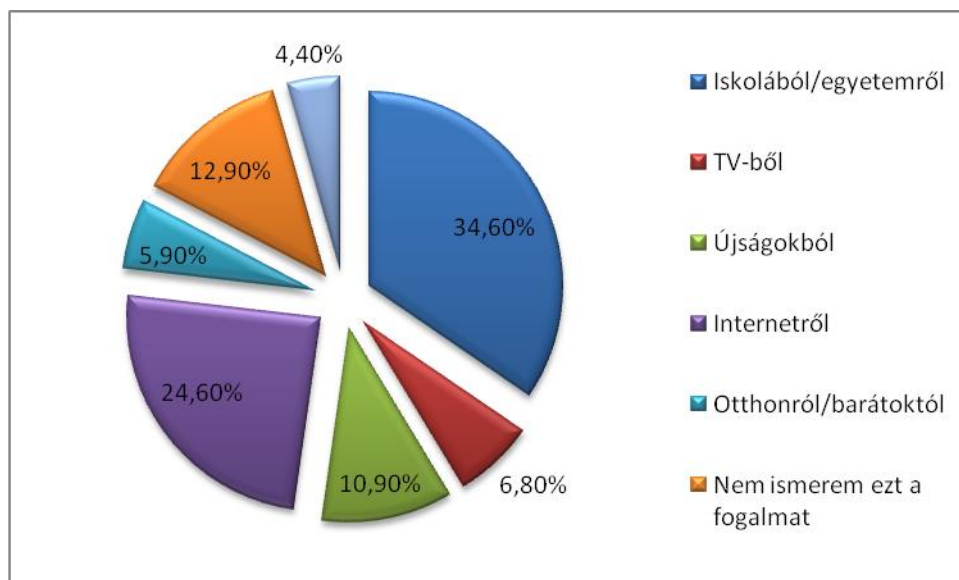

22. ábra: A környezeti mutatók ismertsége

Az ökológiai lábnyom mutató

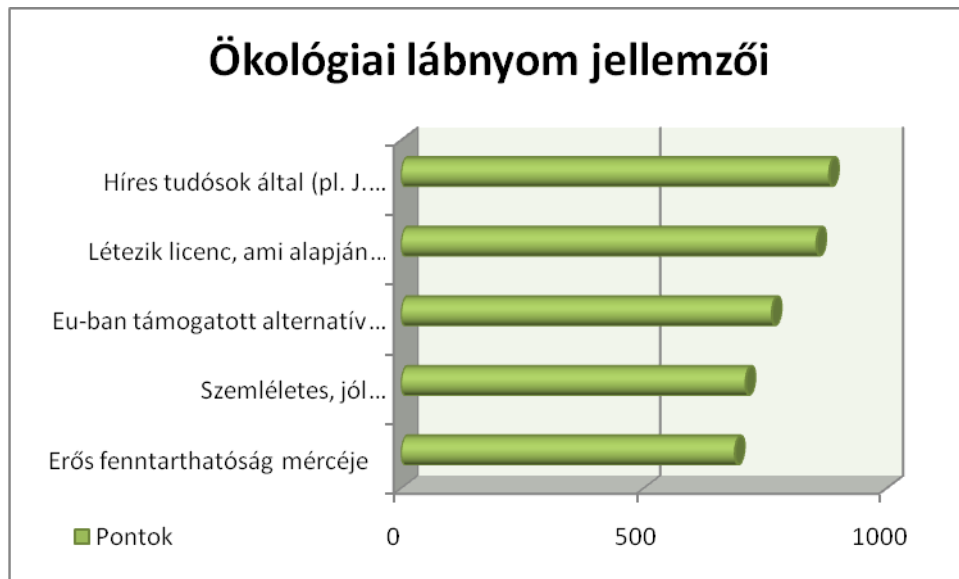
A kérdések következő csoportja az ökológiai lábnyomra irányultak. E kategória első kérdéseként a válaszadóknak arra kellett felelniük, honnan ismerik e mutatót. A legtöbb az iskolából/egyetemről (159 fő) valamint az internetről (113 fő)

értésültek az ökológiai lábnyomról. A válaszadók 12,9%-a nem ismeri ezt a fogalmat, 10,9%-uk újságokból, 6,8%-uk tévéből, 5,9%-uk a barátoktól/családtól szerzett tudomást az ökológiai lábnyomról. A válaszadók 4,4%-a jelölte be az egyéb kategóriát.

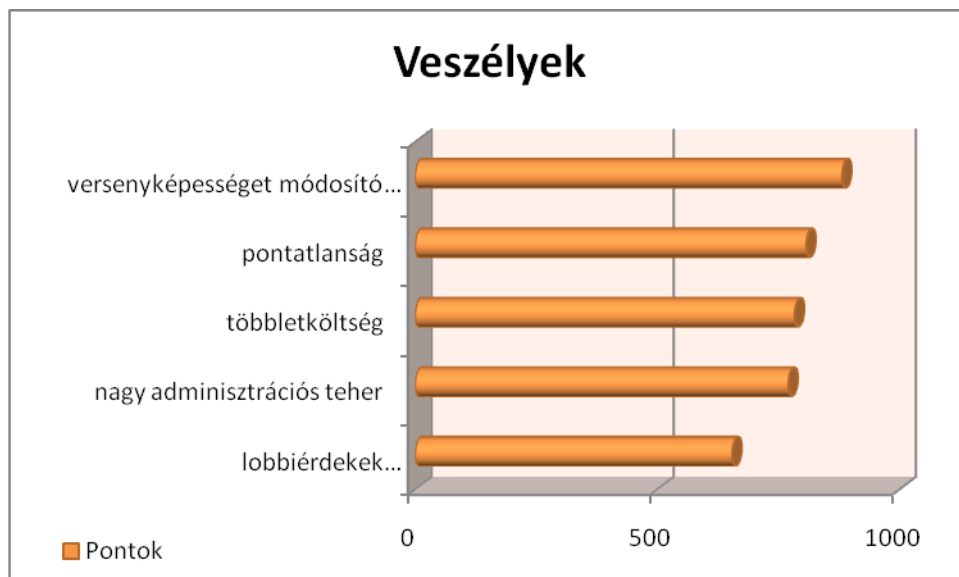
23. ábra. Honnan ismeri az ökológiai lábnyom fogalmát?

A kategória következő kérdése azt kutatta, hogy melyek az ökológiai lábnyom legfontosabb jellemzői a válaszadók szerint. Az öt felsorolt jellemzőt egyenként értékelni kellett: a legfontosabbat 1-gyel, a legkevésbé fontosat 5-tel kellett jelölniük. A válaszadók szerint az ökológiai lábnyom legfontosabb jellemzője, hogy az erős fenntarthatóság mércéjének tekinthető. A második legfontosabb jellemzője az, hogy egy szemléletes, jól demonstrálható mutató, a harmadik pedig az, hogy az ökológiai lábnyom egy az EU-ban támogatott alternatív mutató. A válaszadók e mutató azon jellemzőit értékelték a legkevésbé, melyek szerint létezik licenc, ami alapján számolható illetve, hogy híres tudósok által is elismert.

24. ábra: Ökológiai lábnyom legfontosabb jellemzői

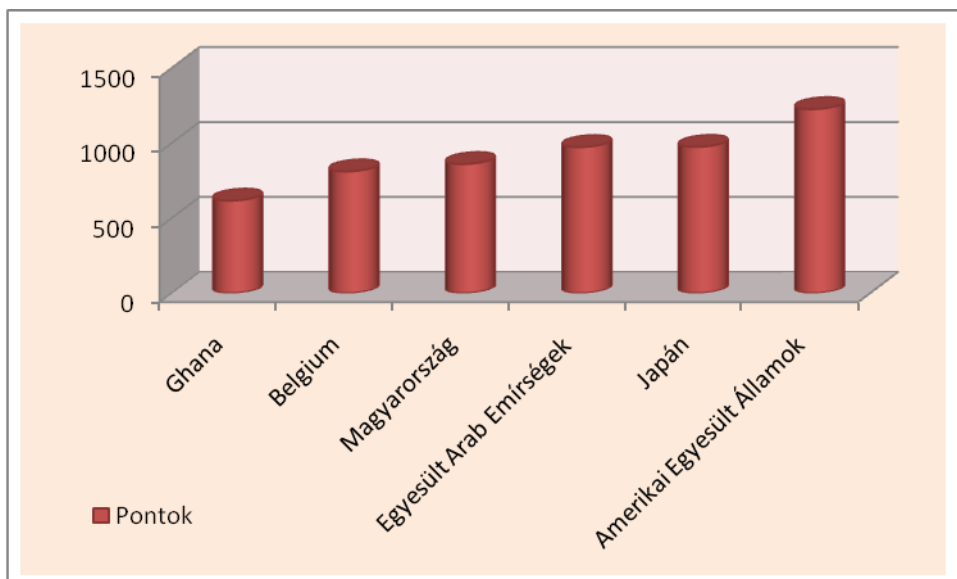
A következőkben a válaszadóknak az ökológiai lábnyom bevezetésének veszélyeit kellett értékelniük. A megkérdezettek a legnagyobb veszélynek azt tartják, hogy e mutató a lobbierdekek érvényesítésének eszköze valamint, hogy nagy adminisztrációs terhet és többletköltséget jelent. A legkisebb veszélynek pedig a pontatlanságot és a versenyképességet módosító hatását tartották a válaszadók.

25. ábra: Az ökológiai lábnyom mutató bevezetésének legfontosabb veszélyei

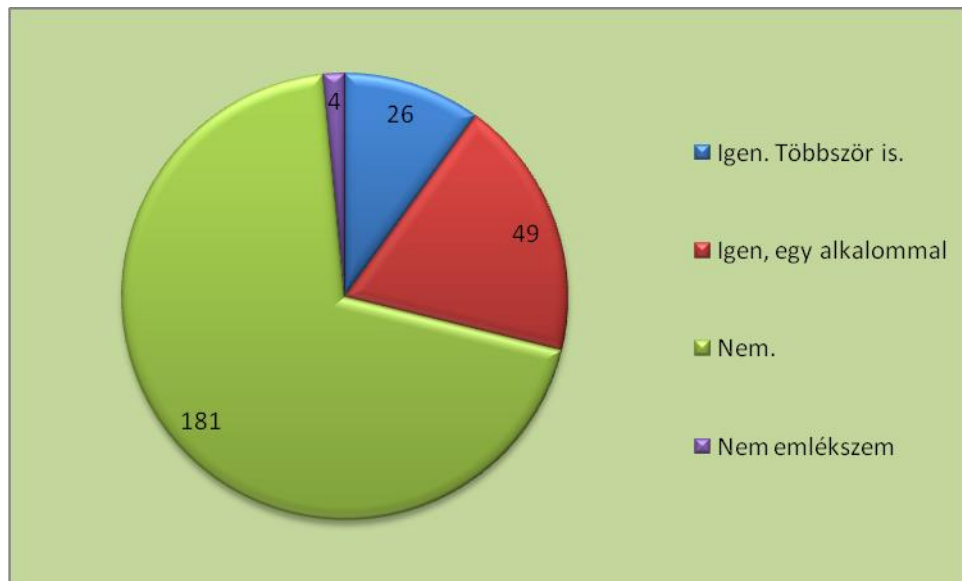
A válaszadóknak a következő kérdésnél növekvő sorrendbe kellett állítaniuk az egyes országokat azok ökológiai lábnyoma alapján. A válaszadók szerint Ghanának van a legkisebb ökológiai lábnyoma. Őt követi Belgium, Magyarország, az Egyesült Arab Emírségek és Japán. A megkérdezettek szerint az Amerikai Egyesült Államok

ökológiai lábnyoma a legnagyobb. Ghanát illetően igazuk van a megkérdezetteknek, ugyanis valóban ezen ország ökológiai lábnyoma a legkisebb (1,6), azonban ezt követően a sorrend eltérően alakul. A felsorolt országok közül Magyarországnak van a második legkisebb ökológiai lábnyoma (3,2), majd öt követi Japán (4,1), Belgium (5,7) és az Amerikai Egyesült Államok (9,0). A legnagyobb ökológiai lábnyoma tehát az Egyesült Arab Emírségnek van 10,3 globális hektárral.

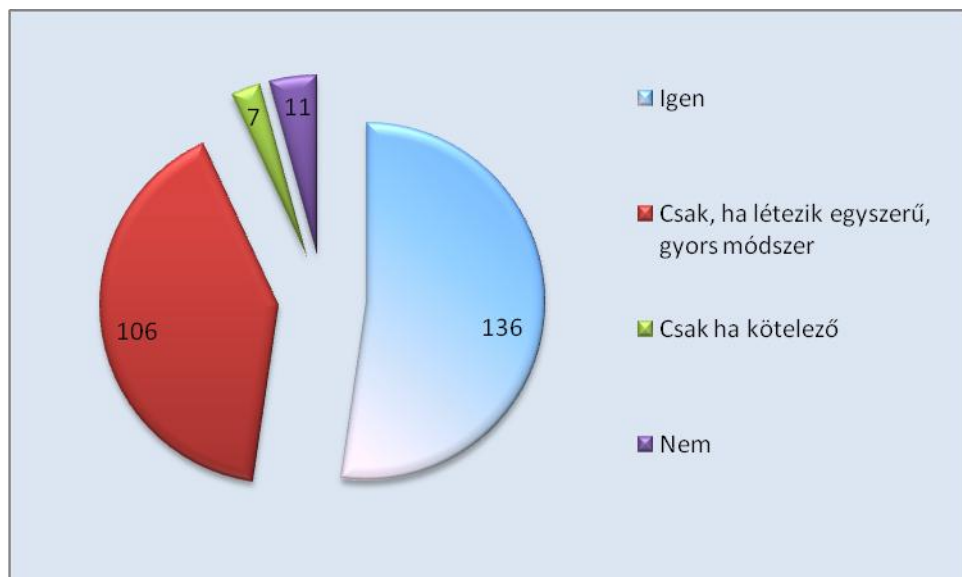
26. ábra: Országok ökológiai lábnyoma

A kérdőívet kitöltőknek arra a kérdésre is választ kellett adniuk, hogy használtak-e már elektronikus ökológiai lábnyom kalkulátort. A megkérdezettek 69,6%-a, azaz 181 fő válaszolt nemmel e kérdésre s négyen nem emlékeznek rá. 49 válaszadó egy alkalommal használt elektronikus ökológiai lábnyom kalkulátort, s 26-an már többször is igénybe vették ezt a lehetőséget.

27. ábra: Elektronikus ökológiai lábnyom kalkulátor használata

A megkérdezettek arra a kérdésre, hogy kiszámolnák-e családjuk ökológiai lábnyomát a következő válaszokat adták: a kérdőívet kitöltők több mint fele, 52,3%-a (136 fő) egyszerűen igennel felelt, míg 106 fő erre csak egyszerű, gyors módszer segítségével lenne hajlandó. Tizenegyen egyértelmű nemmel feleltek e kérdésre, míg heten csak abban az esetben vállalnák, ha kötelező lenne.

28. ábra: Kiszámolná saját maga / családja / munkahelye ökológiai lábnyomát?

A válaszadókat arról is megkérdeztük, szeretnének-e többet tudni az ökológiai lábnyomról. Nagyon pozitív eredmény született, ugyanis a megkérdezettek 87,5%-a, azaz 279 fő egyértelműen igennel felelt. A válaszadók 12,3%-a (39 fő) válaszolt nemmel e kérdésre, melynek indoklásaként azt válaszolták, hogy nem érdekeli őket

(27 fő) illetve, hogy úgy érzik, mindent tudnak róla (12 fő). Egyetlen megkérdezett jelölte be az egyéb kategóriát, ő sem szeretne többet tudni az ökológiai lábnyomról, mert úgy érzi, eleget tesz a tisztaságért.

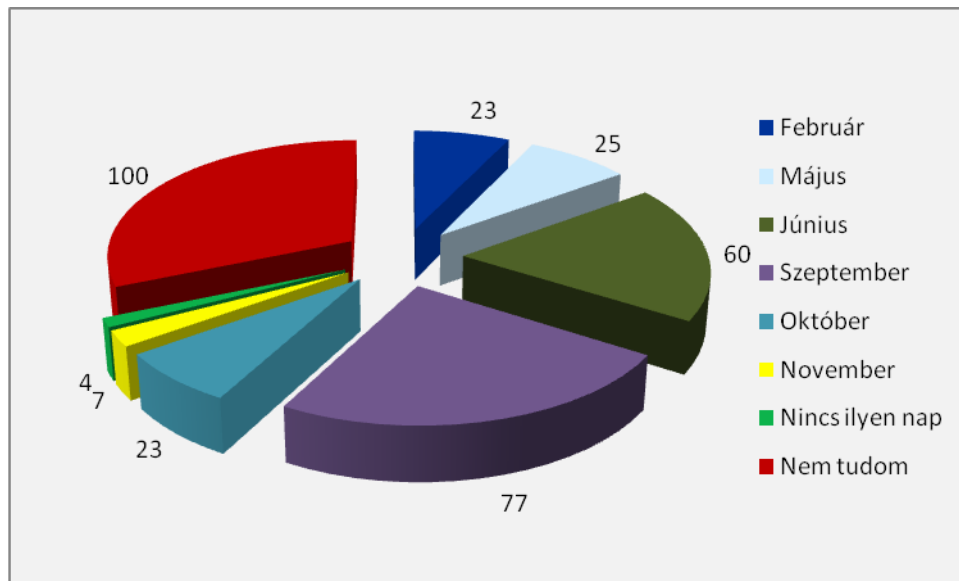

29. ábra: Szeretne többet tudni az ökológiai lábnyom mutatóról?

A kérdőívet kitöltők véleményét kérdeztük arról, hogy mikor volt a „Túllövés napja” (Overshoot Day). A kérdésre a legtöbben (100 fő) nem tudtak válaszolni, s négyen mondták azt, hogy nincs ilyen nap. A többi válaszlehetőség közül a legtöbben (77 fő) a szeptembert jelölték be, majd a júniust (60 fő). E hónapokat követi aztán 25 fővel a május, a február és az október 23-23 válaszával, s végül a november hét megkérdezett jelölésével.

A kérdőívet kitöltők közül azok válaszoltak helyesen, akik a szeptemberi hónapot választották. A Túllövés Napja az a nap, amikor fogyasztásunkkal túllépjük a természet egész éves teljesítményét. Ettől a naptól kezdve tehát már „hitelben használjuk” a Föld erőforrásait, ugyanis 10 hónap alatt használjuk fel azt, amit a Föld 12 hónap alatt termel meg. 1986 óta vagyunk „túllövésben”, azaz több erőforrást használunk fel, több szén-dioxidot bocsátunk ki, mint amennyit a Föld elő tud állítani, fel tud dolgozni.³

³ http://www.footprintnetwork.org/en/index.php/GFN/page/earth_overshoot_day/

30. ábra: Túllövés napjának hónapja

A kérdőívet kitöltőket nyitott kérdés keretében megkérdeztük arról is, véleményük szerint jó lenne-e, ha bevezetnék az ökológiai lábnyomot mutatószámként. A többség, azaz a válaszadók 70,57%-a igennel felelt, míg 9,81%-uk nemmel. Az igennel felelők közül sokan nagyon érdekes válaszokat adtak, az alábbiakban ezek közül olvasható néhány példa:

„Szerintem igen, mert így rádöbbenének az emberek mennyi mindenen lehetne változtatni”

„Igen, mert világosabban látni lehetne, hogy a világ mely részein rombolják a leginkább és milyen mértékben a környezetet és azt is, hogy hol óvják jobban a többinél, illetve látni lehetne, hol indulnak meg káros vagy pozitív irányba folyamatok.”

„Véleményem szerint ideje volna őszintén a spórolási és megoldási lehetőségekről beszélni. Jó lenne ez mutatónak, de már a cselekvés idejében járunk, már javában tenni kéne a csökkentés irányába.”

„Igen, mert azzal tudatosulna talán a politikusokban és államvezetőkben is, hogy itt az ideje valódi lépéseket tenni a fenntarthatóság érdekében. Talán ez a mutató alkalmas lenne arra, hogy tükröt mutasson a "nagy lábon élőknek" és intézkedésre sarkallja a döntéshozókat.”

„Szerintem hasznos lenne. Szeretnék egy olyat is olvasni a bolti termékeken, hogy mennyi volt a termék előállítása során a felhasznált vízmennyiség.”

„Igen, mert a Föld készletei egyre inkább kimerülőben vannak. Mit hagyunk az utódainkra?”

A nemmel válaszolók táborá is ugyanilyen érdekes indoklásokat fogalmazott meg:

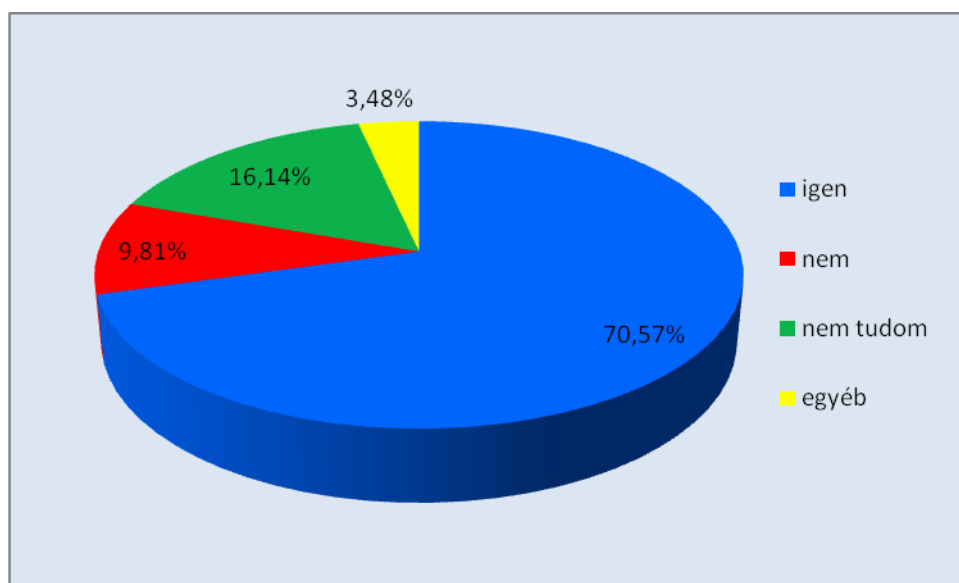
„Eggyel több mutató. Nagyon kevesen tudnák mire jó, nem találom célszerűnek.”

„Nem feltétlenül. Általánosan elfogadott, pontos módszerek kell lennie, ami egyéb mutatókkal együtt nem csak statikus, de dinamikus képet adhat az aktuális állapotról, illetve tendenciákról.”

„Nem. Sajnos emberből vagyunk, szankciót és büntetéseket kellene bevezetni a nem környezettudatos életmódért.”

„Kötelezővé nem tenném, de még inkább népszerűsíteni, szemléletesebbé kellene tenni. Inkább csak "rádöbrentő", "elrettentő" hatása lehet, mert szerintem nem 100%-osan pontos.”

A megkérdezettek 16,14%-a nem tudott dönteni e kérdést illetően. A válaszadók 3,48%-a nyilatkozott ugyan e kérdést illetően, de se igennel, se nemmel nem válaszolt.

31. ábra: Ökológiai lábnyom kötelező mutatóként való bevezetése

Összegzés

A fenti eredményekből egyértelműen megállapítható, hogy hazánkban a lakosság környezeti szemléletmódja, a környezetvédelem megítélése még jelentős javításra szorul. Mindezt már a legalacsonyabb oktatási szinteken (óvoda, iskola) kell elkezdni, hogy a jövő generációi is tudatában legyenek a környezetvédelem fontosságának. A lakosság fenntarthatósággal kapcsolatos ismereteit is bővíteni kell, hiszen – ahogy az eredményekből is látszik – vannak még kevésbé ismert területek, például a környezeti mutatók és a Túllövés Napjának ismerete.

A felmérés eredményéből továbbá az is leszűrhető, hogy a lakosság sokkal pozitívabbnak értékeli közvetlen környezetének környezeti szemléletmódját a teljes társadalomával szemben. Ennek valószínűleg az az oka, hogy a közvetlen környezetükben élő emberek jobban ismerik egymás szokásait, ezért inkább hajlamosabbak a közösség egészét negatívabb színben látni. E „negatív” megítélés övezi a vállalatok vezetőit és a politikusokat is, hiszen a megkérdezettek többsége úgy véli, ők is formálisan veszik figyelembe a környezeti szempontokat. Mindez jelentős jelzés a vállalatvezetők és a politikusok számára!

Látható, hogy az emberek többsége környezettudatosnak vallja magát, s elismeri egy olyan környezeti mutató bevezetésének szükségességét, amellyel valóban összehasonlítható az egyes tevékenységek, rendezvények, vállalatok környezeti terhelése. A jövőben tehát ennek megvalósítására kell törekedni, hiszen ez lehetőséget nyújt arra, hogy az emberek rádöbbenjenek környezetszennyező életmódjukra, s változtassanak rajta. Így talán elérkezhet az az idő, amikor nem kell Túllövés Napjáról beszélnünk, vagy ha mégis, az december 31.-ére essen!